

som Erlander styrde över finns inte längre men dess institutioner och beslut präglar fortfarande vår individualistiska, globaliserade och splittrade vardag.

Stockholms universitet

KLAS ERIKSSON

Cary Elizabeth Schall, *The Rise and Fall of the Miraculous Welfare Machine: Immigration and Social Democracy in Twentieth-Century Sweden* (Syracuse & London: Cornell University Press & IRL Press 2016). 245 s.

Den amerikanska historiesociologen Carly Elizabeth Schall studerar hur nation och nationalism, föreställningar om folk och etnicitet, påverkat inkludering och exkludering i den svenska välfärdsstaten. Tanken är att inkludering och exkludering har två dimensioner: det handlar såväl om tillträde till landet som om tillträde till välfärdssystemen. Studien kan alltså sägas handla om välfärdsnationalism, om hur föreställningar om etnicitet och värdighet påverkat vilka som räknas ha rätt att vara här och vilka som ska få ta del av sociala trygghetssystem och tjänster. Boken har fem delstudier av perioder präglade av olika slags kriser då frågor om nationell inkludering och exkludering präglade politiken: 1928–1932, 1945–1950, 1968–1975 samt 1991–1995 och 2006–2014. Detta tänker sig författaren, men hon förankrar inte periodiseringen i tidigare forskning.

Schall har tagit sig an ett väsentligt ämne som kräver stor precision och beläsenhet för att de empiriska studierna ska bli givande. Undersökningen täcker en lång period och har ambitionen att säga något om välfärdspolitikens fundamentala karaktär och organisationsprinciper. Schall bygger dock sina resonemang på en begränsad empiri bestående av tidningsartiklar och en del kompletterande politiskt material. Och jag ser två grundläggande svagheter. Den första är att regler som styr tillträde och avgränsningar inte primärt är diskursiva utan juridiska och administrativa. Det är med andra ord inte inläggen i pressen som avgör utan lagar och förordningar, och deras detaljer är centrala, till exempel i villkoren som begränsade rösträtten för svaga grupper efter införandet av den allmänna rösträtten, alltså en tydlig avgränsning av folket som demos, eller i regelverken för anhöriginvandring och arbetstillstånd. I nästa steg handlar det om hur regelverken tillämpats. Offentliga debatter påverkar givetvis, men man kan inte studera välfärdsmaskinen ordentligt om mekaniken utesluts. Här är Schall för svepande och ibland rent av tendentiös; hon noterar till exempel att de sociala reformerna från de första efterkrigsåren (pensioner och barnbidrag) gällde alla medbor-

gare för att sedan lyfta fram att pressen skrev "alla svenskar". Därmed anser sig hon ha belagt etnicitetens betydelse i byggandet av välfärdsstaten. Invändningen är uppenbar: lagstiftningen, inte pressens bedömningar, måste för det första betraktas som det centrala när det gäller tillträdet till förmånerna och för det andra belägger faktiskt inte Schall förekomsten av något avgörande etnicitetsargument. Det är nämligen fullt möjligt att tidningarna skrev "alla svenskar" i betydelsen "alla svenska medborgare". Skillnader i språkbruk blir intressanta först då man kan visa att de döljer olika betydelseinnehåll och just detta misslyckas hon med att påvisa. För att nå dit krävs en väsentligt noggrannare historisk analys, i stället för att skillnaderna tas för givna.

Den andra iögonenfallande svagheten är författarens bristande kunskaper i svensk historia som leder till felaktiga och svaga tolkningar. Här hade handböcker och standardverk helt klart kunnat hjälpa till. Det är faktiskt förvånande och beklämmande, tycker jag, att en yngre forskare är så dåligt uppdaterad när det gäller forskningen trots att hon är specialiserad på Sverige. Det är inte svårt att räkna upp studier som borde vara med; i stort all nyare svensk forskning om socialdemokratin saknas och det är en besvärande brist.

Kunskapsluckorna får genomslag i texten och felaktigheterna förstärks av grumligena tolkningar. Till de rena felaktigheterna hör påståendet att valet 1928, det berömda och hätska så kallade kosackvalet, präglades av en mild valstrid medan kampen i 1930 års val – alltså det indirekta valet till första kammaren då andra valkretsens fyra landsting utsåg ledamöter – skulle ha nått kokpunkten. Utan stöd i forskningen, och viktigare för studien, är tolkningen att socialdemokraterna under de första efterkrigsåren genom att lyfta fram arbetslöshetshotet medvetet skapade ett krismedvetande för att vinna stöd för sitt reformprogram. Det är en vantolkning av de hårda striderna om ekonomisk planering och kvardröjande regleringar som präglade åren 1945–1950. De socialpolitiska reformerna hade däremot manglats i olika utredningar och där rådde, tvärtom av vad författaren vill ge sken av, en betydande principiell enighet som inte kan härledas till socialdemokratin. Typiskt är att studien inte refererar till standardverken på området.

Ytterligare ett exempel på märkliga tolkningar är den i boken upprepade ståndpunkten att inget viktigt ägde rum under den borgerliga regeringen 1991–1994 som rubbade den socialdemokratiska hegemonin. Det betyder att Schall menar att friskolereformen var oväsentlig och framför allt att hon, tvärtom ett starkt forskningsläges utförliga tolkningar, tror att Socialdemokraterna behöll tolkningsföreträdet genom 1980- och 1990-talen i stort sett ohotade. Schall förbiser alltså förändringarna, till exempel avregleringen

av kreditmarknaden 1985 – Novemberrevolutionen – då socialdemokraterna satt i regeringen och att borgerligheten under det årtiondet framgångsrikt utmanade socialdemokratin.

Schalls välfärdsmaskin är en genuint socialdemokratisk skapelse. Till den socialdemokratiska tolkningen hör vad jag dristar mig att kalla en outrerad folkhemsreligiositet. Redan i inledningen får läsaren veta att folkhem är den svenska välfärdsstatens nyckelbegrepp – inga belägg ges – och studien fortsätter med att hävda att folkhemets idé, som en direkt följd av Per Albin Hanssons inlägg i riksdagen 1928, blev välfärdsstatens "main organizing cultural principle" (s. 56) och den centrala komponenten i socialdemokraternas hegemoni. Kort sagt, Schall tolkar allt i termer folkhem och detta alldeles oavsett om ordet användes eller inte. Här efterlyser jag analytiska preciseringar, definitioner och försök att reda ut de komplexa och över tid föränderliga konnotationer som knutits till folk som plebs, demos och ethnos. I stället hävdar hon utifrån några få belägg att folkhemmet blev liktydigt med föreställningen om det goda livet och att samtliga partier delade den visionen, det senare tack vare socialdemokratins allmakt. Inte ensam bland utländska forskare kopplar Schall ihop folkhem, rasbiologi och steriliseringar och förmodar att Socialdemokraterna använde ett inkluderande etnifierat folkbegrepp eftersom klassbegreppet verkade antagonistiskt. Och som en direkt följd kom steriliseringarna av etniskt marginaliserade grupper efter 1934. Att samtliga demokratiska partier efter införandet av den allmänna rösträtten appellerade till folket och gjorde uttryckliga anspråk på att vara medborgar- och folkpartier och att Socialdemokraterna i riksdagen 1927, trots vissa inre meningsskiljaktigheter, helt motsatte sig införandet av en restriktivare invandringslagstiftning går henne helt förbi trots att det borde vara högintressant utifrån resonemang om inkludering och exkludering. Kort sagt, folkbegreppet kräver en vassare analys än den som här presteras.

Det går att ifrågasätta andra tolkningar i studien men läsaren ska inte tröttnas mer. Det räcker med att konstatera att studien indirekt och oavsiktligt visar hur viktigt det är att svenska historiker sprider sina rön till en internationell publik i syfte att förebygga och korrigera vantolkningar. Och lika väsentligt är att de utländska förlagens vetenskapliga granskare har ordentliga kunskaper om ämnena de ska bedöma.

Stockholms universitet

NILS EDLING